

POLICY BRIEF | APRIL 2024

Tolærerordninger: en bæredygtig måde at fremme inklusion

Tolærerordninger har længe fyldt i skoledebatten og er aktuelt sat på dagsordenen i forbindelse med Aftale om folkeskolens kvalitetsprogram, som indeholder en timebank til blandt andet tolærerordninger. I dette Policy Brief samler TrygFondens Børneforskningscenter, hvad vi ved om tolærerordninger, og hvordan skoler bedst udnytter potentialet i dem.

Mange skoler og kommuner overvejer at bruge en ekstra voksen i klasseværelset (her omtalt som tolærerordninger) i forbindelse med fx reduktion af skoledagens længde, inklusion af elever med særlige behov eller fastholdelse og rekruttering af lærere. Derfor sætter TrygFondens Børneforskningscenter her fokus på, hvad skoler og kommuner kan opnå ved at benytte tolærerordninger, og hvordan de får størst udbytte af den ekstra voksne.

Tolærerordninger virker

I en tolærerordning tilknyttes der en ekstra voksen til en klasse i nogle af klassens timer. Den ekstra voksne kan fx tage nogle af eleverne fra til målrettet undervisning eller støtte i klassen både fagligt og pædagogisk. Det er således en fleksibel ressource, der kan bruges i undervisningen på mange forskellige måder.

En ny metaanalyse (1) af resultater fra 76 internationale forskningsstudier viser, at tolærerordninger kan give betydelige læringsmæssige gevinster for eleverne. Dette gælder på tværs af fag og klassetrin. En fordel ved tolærerordninger er, at de kan anvendes mere fleksibelt og målrettet end at øge undervisningstiden pr. elev eller mindske klassestørrelsen.

Positive effekter uanset uddannelsesbaggrund

Et væsentligt fund i metaanalysen er, at der er positive faglige effekter af at have en ekstra voksen i klassen, uanset om det er en almenlærer, en lærer med specialpædagogiske

HOVEDPUNKTER

- » Der er bred dansk og international evidens for, at tolærerordninger løfter eleverne fagligt.
- » Tolærerordninger har positive effekter for både almenelever og elever med særlige behov.
- » Tolærerordninger kan bidrage til at mindske forskellen mellem børn af lavt- og højtuddannede forældre.
- » Undervisning i små grupper er den mest effektive måde at løfte elever med faglige vanskeligheder. Tolærerordninger kan være en fleksibel måde at implementere dette.
- » Der er positive effekter af tolærerordninger, uanset om den ekstra voksne har specialpædagogiske kompetencer, er læreruddannet eller er ufaglært.
- » Omkostningen ved en ekstra voksen i klassen opvejes, så snart bare én elev, der ellers ville have gået i specialklasse, meningsfuldt kan inkluderes i almenklassen.

kompetencer eller en ikke-læreruddannet. At have en ekstra voksen i klasseværelset er, med andre ord, mere væsentligt, end hvad den voksnes baggrund er.

I et stort lodtrækningsforsøg i danske 6. klasser (2) fandt TrygFondens Børneforskningscenter til gengæld, at det har betydning, hvilken type opgaver den ekstra voksne varetager. Det tyder på, at det er forskellige roller, der er mest hensigtsmæssige, alt efter om tolæreren er læreruddannet eller ej. For læreruddannede sås den positive effekt på elevernes faglige niveau særligt på skoler, hvor den ekstra lærer underviste små grupper af elever.

Der var også positiv effekt af, at læreren hjalp med at håndtere konflikter i klassen. En ikke-læreruddannet tolærer havde generelt positive effekter på elevernes faglige niveau, men de positive effekter var mindre på skoler, hvor vedkommende blev brugt til praktiske opgaver eller til at varetage den almindelige klasseundervisning.

Løft elever med faglige vanskeligheder

Undervisning i små grupper er den mest effektive måde at løfte elever med faglige vanskeligheder. En ny forskningskortlægning viser, at de indsatser, der i særlig grad virker, har det til fælles, at der indgår undervisning i små grupper på op til fem elever. Det kan være grupper, der direkte undervises af en lærer eller undervisning, hvor elever underviser/hjælper hinanden under lærerens supervision (3; 4). Her udgør tolærerordninger en fleksibel måde at lave undervisning i små grupper.

Det danske lodtrækningsforsøg viste bl.a., at en ekstra resourceperson udlignede en tredjedel af den forskel i faglige kompetencer, der i udgangspunktet var mellem elever med lavtuddannede forældre og den gennemsnitlige elev (2).

Styrket inklusion af elever med særlige behov

Tolærerordninger kan i særlig grad kan svare sig i forhold til inklusion af elever med særlige behov. I en endnu ikke udgivet forskningsartikel (5) finder Trygfondens Børneforskningscenter, at en tolærerordning medførte en højere grad af inklusion af elever med særlige behov med i gennemsnit 1,5 elev pr. klasse. Samtidig klarede de inkluderede elever sig bedre fagligt i dansk og matematik end elever, der fortsatte i et specialtilbud. Tolærerordningens positive effekter på de

faglige kompetencer hos elever med særlige behov svarede omtrent til de effekter, der var for øvrige elever.

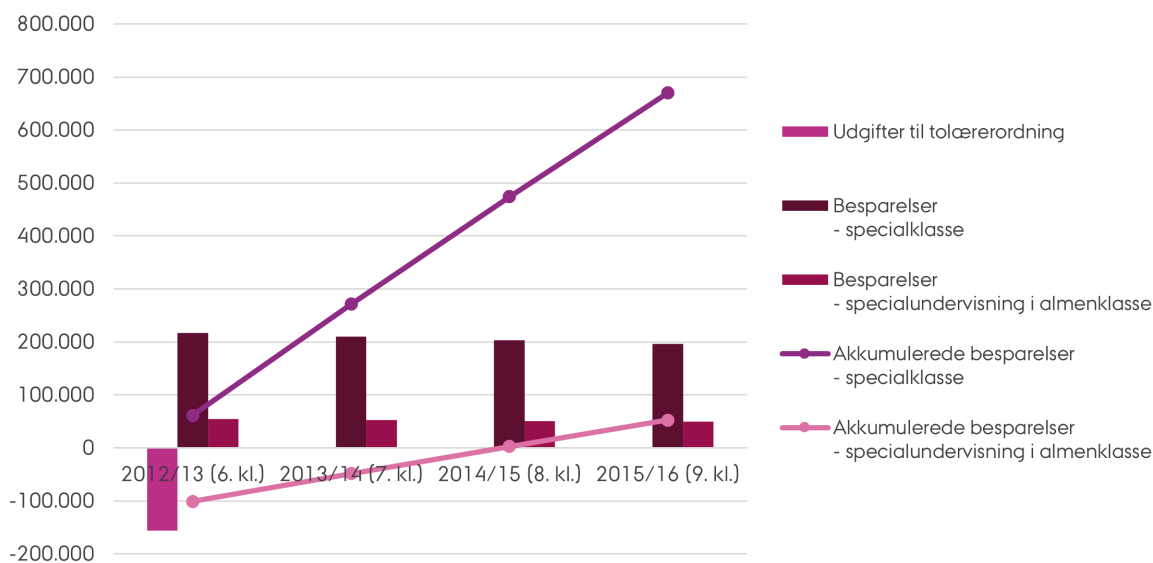
Den ekstra voksne kunne være en lærer eller ikke-læreruddannet, men havde ikke særlige specialpædagogiske kompetencer. Tolæreren var tilknyttet, mens eleverne gik i 6. klasse, men det viste sig, at de inkluderede elever blev i almenklassen, selv efter at der ikke længere var en ekstra voksen tilknyttet. På længere sigt fortsatte disse elever i lige så høj eller højere grad i ungdomsuddannelse, som hvis de var blevet i specialtilbud. Eleverne blev altså ikke påvirket negativt fagligt af at være blevet inkluderet i en klasse med tolærerordning – også selvom der kun var en ekstra voksen tilknyttet i det første år, de var i almenklassen (5).

Økonomisk bæredygtige tolærerordninger

Det er ikke overraskende, at et lavere antal elever pr. lærer kan give bedre muligheder for undervisning tilpasset elevernes behov, men det kan samtidig synes ressourcekrævende. Sammenholder man udgifterne til en ekstra voksen i klassen med de sparede omkostninger som følge af større inklusion, viser det sig dog, at tolærerordninger også kan være en økonomisk fordel.

Så snart bare én elev, der ellers havde modtaget specialundervisning, bliver inkluderet, kan det opveje omkostningerne til en ekstra voksen i klassen (her defineret som en læreruddannet i mindst 10,5 timer/uge eller en ikke-læreruddannet i mindst 14,5 timer/uge, begge i 75 % af skoleåret). Dette vel at mærke uden at det har negativ faglig betydning for hverken de inkluderede elever eller de andre elever i klassen (5). ■

Beløb i DKK (2010-niveau). Linjerne viser de akkumulerede sparede omkostninger under antagelse af, at eleven efter inklusion i almenklassen ikke længere hhv. går i specialklasse eller modtager specialundervisning i almenklasse. De sparede omkostninger i 7.-9. klasse er diskonteret med 3,5 % p.a. Beregningerne inkluderer kun direkte omkostninger (udgifter til tolærerordning) og gevinster (besparelser på specialundervisning); andre gevinster som fx besparelser på andre offentlige tilbud eller højere fagligt udbytte er ikke inkluderet (5).

KONTAKT

Professor Simon Calmar Andersen
Trygfondens Børneforskningscenter
Aarhus Universitet
simon@ps.au.dk // +45 87 16 57 25

Se referencer på næste side.

Læs mere på
childresearch.au.dk/policy-briefs

Referencer

- (1) Vembye, M. H., Weiss, F., & Hamilton Bhat, B. (2023). The Effects of Co-Teaching and Related Collaborative Models of Instruction on Student Achievement: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Review of Educational Research*, 0(0).
- (2) Andersen, S. C., Beuchert, L., Nielsen, H. S., & Thomsen, M. K. (2020). The Effect of Teacher's Aides in the Classroom: Evidence from a Randomized Trial. *Journal of the European Economic Association*, 18(1), 469-505.
- (3) Dietrichson, J., Filges, T., Klokke, R. H., Viinholt, B. C., Bøgg, M., & Jensen, U. H. (2020). Targeted school-based interventions for improving reading and mathematics for students with, or at risk of, academic difficulties in Grades 7-12: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 16(2), e1081.
- (4) Dietrichson, J., Filges, T., Seerup, J. K., Klokke, R. H., Viinholt, B. C., Bøgg, M., & Eiberg, M. (2021). Targeted school-based interventions for improving reading and mathematics for students with or at risk of academic difficulties in Grades K-6: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 17(2), e1152.
- (5) Andersen, S. C., Beuchert, L., & Nielsen, H. S. (2023). The Effect of Teacher's Aides on Students with Special Needs. Forthcoming in *The Scandinavian Journal of Economics*. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4182253> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4182253>